

Prof. Andrzej Anderwald, Th.D.
Katedra fundamentální, dogmatické a ekumenické teologie
Ústavu teologických věd Opolské univerzity
ul. Drzymały 1a, Opole 45-342
anderw@uni.opole.pl, tel. +48 774424020
ORCID 0000-0001-5932-9845

Oponentský posudek **habilitační práce Dr. Davida Boumy**

„Není tady. Byl vzkříšen.“

Ježíšovo zmrtvýchvstání v biblickém, fundamentálněteologickém a systematickém pohledu
u Hansjürgena Verweyena, Hanse Kesslerera, Josepha Ratzingera a Klause Bergerera [rukopis]:
habilitační práce / David Bouma – Praha, 2021. – 152 s.

„He is not here. He has risen.“ The resurrection of Jesus in a biblical, fundamental theology and systematic
perspective in Hansjürgen Verweyen, Hans Kessler, Joseph Ratzinger and Klaus Berger:
/ David Bouma – Praha, 2021. – 152 p.

1. Prezentace obsahu habilitační práce

Práce se skládá z *Abstraktu* a *Klíčových slov* v češtině a angličtině (s. 2-3), *Obsahu* (s. 4-5), *Úvodu* (s. 6-9), čtyř kapitol (s. 10-120), *Závěru* (s. 121-138), *Seznamu zkratek* (s. 139) a *Seznamu použité literatury* (s. 140-152). V *Úvodu* je vymezen výzkumný problém, jímž se práce zabývá (s. 6,8), stanoven cíl (s. 6), popsána výzkumná metoda (s. 9) a představen nástin struktury práce (s. 9). Čtyři hlavní kapitoly monografie tvoří souvislý celek.

V první kapitole pod titulem *Velikonoční víra podle Hansjürgena Verweyena* (s. 10-43) autor představuje koncept velikonoční víry a její zdůvodnění v pojetí Verweyena, jednoho z významných a originálních německých teologů (viz <https://www.theol.uni-freiburg.de/disciplinae/f/personen/hansjuergen-verweyen>). Průběh analýzy Verweyenova přístupu sestává ze dvou fází: zahrnuje popis a zdůvodnění velikonoční víry a následně kritickou diskuzi s tezemi Verweyena z perspektivy římskokatolického teologa Hanse Kesslerera. Verweyen soudí, že velikonoční víra byla dostatečně zdůvodněna již během Ježíšova pozemského života před velikonočními událostmi. Z toho důvodu freiburský teolog klade důraz na historii pozemského Ježíše a jeho sebedarování na kříži. Ve svém konceptu velikonoční víry proto vědomě izoluje zjevení Vzkříšeného od celé historie zkušenosti učedníků se svým Mistrem.

Verweyen kritizuje tradiční chápání obsahu pojmu „vzkříšení“ i metafor, které jsou s ním spojeny, neboť nepovažuje velikonoční vize apoštolů za skutečný důvod pro jejich velikonoční víru. Setkání učedníků se Vzkříšeným popsané v evangeliích považuje za

problematické, protože cíleně oddělují učedníky od celé historie Ježíše. Podle Verweyena velikonoční víru lze zdůvodnit především na základě Ježíšova života pro druhé a na základě fascinujícího způsobu, jímž Ježíš přijímá svou smrt. Verweyen v zásadě rozvíjí svůj přístup ve formě tří velikonočních tezí, které habilitand postupně probírá:

(1) Pokud Bůh definitivní akt svého sebezjevení, jenž měl rozhodující význam pro víru v Ježíše, učinil teprve po jeho smrti, není možné, aby v současnosti kategorie „zmrtvýchvstání“ byla chápána jako klíčový pojem pro pochopení posledního smyslu (s. 16).

(2) Pokud Bůh učinil rozhodující akt zjevení teprve po smrti Ježíše, víra ve vtělení božího Slova tím musí být nutně podkopána, nebo dokonce zpochybněna.

(3) Pokud zjevení vzkříšeného Krista po Velkém pátku tvoří rozhodující důvod velikonoční víry, pak otázka tzv. „učedníků první a druhé ruky“, kterou vyslovil G. E. Lessing, zůstává neřešitelná (s. 19, 40-41).

Zmíněné teze vycházejí z Verweyenovy kritiky velikonočních vizí z pohledu teodiceje, christologie a gnozeologie. Analýza velikonočních tezí, které habilitand ukazuje na pozadí širší tradice teologie vzkříšení, představuje zajímavý komentář k originálnímu pojednání samotného Verweyena, který tvrdí, že Bůh chce zjevit své bytí „v těle“ – čili v pozemské historii Ježíše mezi počtím a smrtí na kříži. V poslední podkapitole habilitand vstupuje do kritické diskuze s velikonočními tezemi Verweyena, přičemž jeho přístup je založen převážně na teologii vzkříšení vypracované H. Kesslerem (s. 30-32), ačkoliv zmíněni jsou i jiní autoři (např. systematictí teologové Th. Pröpper a R. Guardini či biblisté A. Vögtle a J. Gnllka). S ohledem na to se jeho hodnocení Verweyenova přístupu zdá být dobře odůvodněné. Sám habilitand nejen popisuje přístup zmíněných teologů – zejména Kesslera – ale v jeho hodnocení Verweyenova konceptu velikonoční víry je výrazně patrný také jeho vlastní přínos (odvolává se např. na díla K. Rahnera, G. O'Donnella či C.V. Pospíšila, s. 38-39). Ve svých kritických poznámkách poukazuje např. na Verweyonovo překaccentování historie pozemského Ježíše a jeho sebedarování na kříži na úkor významu velikonočních vizí, následkem čehož se velikonoční víra stává jen obtížně odůvodnitelná.

Druhá kapitola pod titulem *Vzkříšení u Hanse Kesslera* (s. 44-67) je věnována způsobu, jímž velikonoční víru odůvodňuje druhý výše zmíněný teolog. Habilitand nejprve vyjmenovává obtíže spojené s vírou ve vzkříšení, kterým čelí dnešní lidé, a potom postupně analyzuje prvky, které jsou pro Kesslerův koncept typické: novozákonní svědectví o Ježíšově vzkříšení (s. 48-52), fakticitu události zmrtvýchvstání (s. 53-54), problém tělesnosti zmrtvýchvstalého Krista (s. 55-56), prázdného hrobu (s. 56-58) a velikonočních christofanií (s. 59-62). Šířeji autor pojednává o teorii vzkříšení ve smrti, která je pro Kesslera charakteristická (s. 63-66). Samotná formule „byl vzkříšen třetího dne“ má zde význam nikoliv chronologický, ale symbolický. Takový přístup, jak přiléhavě poznamenává habilitand, sdílejí také jiní teologové – např. K. Rahner, R. Guardini, W. Kacper nebo G. Greshake (s. 63). Kessler zastává názor, že tento model zakořeněný v biblické a systematické reflexi vhodným způsobem ukazuje, že umírající člověk se v okamžiku smrti nepropadá do nicoty – není zbaven života, ale je držen Bohem a obdarován

novým a nezničitelným životem. Úvahy nad modelem vzkříšení ve smrti tvoří přechod k další části reflexe.

Ve třetí kapitole pod titulem *Vzkříšení u Josepha Ratzingera* (s. 68-94) autor představuje pojetí události zmrtnýchvstání, jež je pro současnou katolickou fundamentální teologii nejvíce charakteristické. Pro odůvodnění svého přístupu Ratzinger kromě fundamentálněteologické argumentace využívá také reflexi biblickou a systematickou. Habilitand začíná popisem eschatologických a antropologických implikací Ježíšova zmrtnýchvstání, čímž doplňuje dříve představený přístup Kesslerův (s. 71-72). Analýza obsažená v první podkapitole postupně ukazuje Ratzingerův pohled na koncepci vzkříšení ve smrti, nesmrtelnosti duše a „mezistavu“. Model vzkříšení ve smrti, který má svůj původ v teologických debatách ze sedmdesátých let 20. století, bývá diskutován také v současnosti (Dokument MTK *O některých aktuálních otázkách eschatologie*, 1992). V průběhu analýzy habilitand představuje znamení zmrtnýchvstání Ježíše typická pro Ratzingerův koncept. Nejdříve poukazuje na to, v čem spočívá kvalitativní novost života Vzkříšeného patrná ve velikonočních vizích, jež není návratem k předchozímu životu ve významu řeckého termínu *bios*, ale ve smyslu *zoé*. V tomto pojetí je znovu zdůrazněn význam eschatologicko-antropologických implikací, které má zmrtnýchvstání pro každého člověka (s. 80-81). Další úvahy jsou věnovány analýze znamení prázdného hrobu (s. 83-86) a problému tělesnosti proměněného těla vzkříšeného Ježíše (s. 87-88). Habilitand se zde zabývá jistými nejasnostmi charakteristickými pro Ratzingera, které jsou spojeny např. s pokusem o důkladnější popis „materiality“ vzkříšení či významu pneumatického realismu (s. 88). Kapitulu uzavírají úvahy spojené s biblickými a metodologickými předpoklady, na nichž je založena Ratzingerova koncepce. Ve světle novozákonních svědectví Ratzinger nahlíží na tajemství vzkříšení jako na událost, která má univerzální význam a která otevírá novou dimenzi života pro celé lidstvo. Jak ukazuje habilitand, samu velikonoční víru pak učedníci plně získávají teprve při setkání se Zmrtnýchvstalým (s. 93), ačkoliv se v nich utvářela již v období, kdy doprovázeli pozemského Ježíše (na rozdíl od toho, jak je tomu v konceptu Verweyena či Kesslera). Ratzingerovy exegetické analýzy uvedené v závěrečné podkapitole tvoří přechod k úvahám nad přístupem K. Bergera obsaženým v další kapitole.

Ve čtvrté kapitole pod titulem *Vzkříšení u Klause Bergera* (s. 95-120) je představeno pojetí vzkříšení vycházející především ze svědectví evangelií doplněných o analýzy svědectví ze Skutků apoštolů (kap. 1-12) a o úvahy nad pravdami týkajícími se zmrtnýchvstání, které popsal sv. Pavel v Prvním listu Korintským (kap. 15). Habilitand začíná svou analýzu od Bergerovy interpretace úryvku Evangelia podle Matouše (27,51-54) ve světle teofanických znamení, která jsou v něm popsána (s. 95-97). Dále ukazuje velikonoční události, jak jsou popsány u evangelisty Marka (16,1-8), přičemž se soustředí zejména na interpretaci původního závěru Markova příběhu (16,1-8) a na smysl poslání tzv. sekundárního závěru Markova evangelia (s. 98-100). V analýze Bergerovy interpretace velikonočních příběhů u Lukáše (kap. 24) habilitand zdůrazňuje jejich originalitu, která se projevuje v kontextu vyprávění

o spravedlivých z pasáže o boháči a chudém Lazarovi (L 16,19-31) či o kajícím lotrovi (L 23,39-43). Konkrétně se jedná o eschatologické přísliby, které jsou v nich obsaženy: „... andělé ho odnesli do Abrahámovy náruči“ – L 16,22; „Dnes budeš se mnou v ráji“ – L 23,43 (s. 101-103). Autor ve svých úvahách dobře zachytil důraz na historicitu evangelních příběhů, která je pro Bergera typická. Heidelberský exegeta ve své interpretaci velikonočních vyprávění upozorňuje kromě prázdného hrobu na různé detaily jako např. na podvojnost pohřebních pláten (šátku a plátna pro tělo), postoj svědků (počáteční rozpaky a bezradnost Marie Magdalény – J 20,1-2.11-18, pochybnosti Tomáše – J 20,24-29). Pro Bergera tato rozmanitost postojů svědků setkání se Vzkříšeným a „malých“ znamená zmrtvýchvstání kompenzuje deficit spočívající v tom, že nikdo nebyl očitým svědkem průběhu události zmrtvýchvstání (s. 105). Ve svých dalších úvahách autor představuje Bergerovu interpretaci vzkříšení na základě příběhů obsažených ve Skutcích apoštolů a upozorňuje na to, že Berger chápe nanebevstoupení Ježíše jako poslední z velikonočních vizí (s. 110). Dále ve svých analýzách týkajících se 1 K 15 popisuje nejprve obtíže s přijetím pravdy o zmrtvýchvstání Ježíše v korintském společenství, na které poukazuje Berger, a následně analyzuje argumenty podporující hypotézu, že apoštol Pavel – ačkoliv o tom nemluví přímo – předpokládá ve svých výpovědích o vzkříšení existenci prázdného hrobu (s. 112). V poslední podkapitole se autor úspěšně pokouší o systematizaci dříve popsanych Bergerových exegetických interpretací týkajících se vybraných textů Nového Zákona. Nejprve jsou popsány Bergerovy kritické podněty týkající se interpretací velikonočních událostí ovlivněných liberální protestantskou teologií a exegezí. Tyto poznámky jsou spojeny např. s přeceňováním významu vzkříšení, s povelikonoční deifikací Ježíše, díky níž by se měla objevit víra v Ježíše, či s popřením historicity zmrtvýchvstání. Následně habilitand představuje Bergerovy návrhy týkající se obecné interpretace vzkříšení, přičemž upozorňuje zejména na (1) neoddělování události zmrtvýchvstání od předchozích tajemství Ježíšova života, dále na (2) interpretaci zázraku Proměnění Páně jako předobrazu vzkříšení a konečně na (3) zohlednění historicity vzkříšení jako události, která patří do dějin, neboť se odehrála v čase a prostoru a měla své historické důsledky a rozsáhlé účinky. Autor v tomto kontextu poukazuje na životy učedníků vedoucí až k mučednické smrti (s. 118-120).

Kapitola pátá (s. 129-138) představuje syntetické shrnutí odborné reflexe, jíž byla věnována celá habilitační práce. Habilitand v pěti bodech předkládá originální přínos analyzovaných teologů do aktuální debaty týkající se velikonočního mystéria s přihlédnutím k perspektivě biblické, fundamentálněteologické a systematické. Upozorňuje také na otázku souvislosti mezi teologickou metodou a konkrétním konceptem zmrtvýchvstání v teologii vzkříšení u jednotlivých autorů, jež je pro celou habilitační práci klíčová.

2. Hodnocení

Habilitační práci Dr. Davida Boumy **hodnotím pozitivně** a domnívám se, že splňuje zákonné požadavky kladené na tento typ vědeckých prací.

3. Odůvodnění posudku

3.1 Odůvodnění posudku s ohledem na formální stránku habilitační práce

Autor se ve své habilitační práci zabývá originálním výzkumným problémem týkajícím se kredibility křesťanství v perspektivě tajemství Ježíšova vzkříšení. Hlavním cílem práce je prozkoumání souvislosti mezi teologickou metodou a konceptem vzkříšení. Takto vymezený úkol autor realizuje na příkladu cíleně vybraných současných německých teologů: Hansjürgena Verweyena (*1936), Hanse Kesslera (*1938), Josepha Ratzingera (*1927) a Klause Bergera (1940-2020). Výběr těchto autorů je odůvodněn v dostatečné míře (viz s. 10, 44, 69, 95). Zmínění teologové reprezentují různé aktuální trendy v katolické teologii a jejich kompetence – zvláště v oblasti fundamentální teologie – uznávají také jiní autoři (viz např. A. Anderwald, *Verweyen Hansjürgen* [in]: M. Rusecki (ed.), *Leksykon teologii fundamentalnej*, WAM: Lublin 2002, s. 1298-1299; Z. Falczyński, *Ratzinger Josef* [in:] *Leksykon teologii fundamentalnej*, s. 1002-1003; K. Kaucha, J. Mastej (eds.), *Teologia fundamentalna w twórczości Josepha Ratzingera*, KUL: Lublin 2017; J. Werbick, *Den Glauben Verantworten: Eine Fundamentaltheologie*, Herder: Freiburg 2000, s. 221, 351, 439, 747, 783-784). Struktura obsahu je jasná a vnitřně koherentní. V práci jsou obsaženy obvyklé součásti (*Úvod, Závěr, Seznam zkratk*), ale je škoda, že chybí jmenný rejstřík, který by kromě přehledně strukturovaného *Seznamu použité literatury* (s. 140-152) pomohl při vyhledávání autorů a jejich publikací. Také je škoda, že text na úrovni habilitační práce je doplněn jen krátkým překladem abstraktu do angličtiny, ale obsah v angličtině zde není zahrnut. Práce byla zpracována převážně na základě německojazyčné literatury, proto by bylo vhodné připojit také abstrakt a obsah v němčině. Doporučil bych autorovi, aby v knižním vydání byly tyto prvky obsaženy, neboť by tak publikace mohla zaujmout i německojazyčné čtenáře a pomoci při propagaci české teologické tvorby.

Jasná je také struktura analýz provedených v hlavních kapitolách práce, jež obsahují vždy nejprve prezentaci konceptu Ježíšova vzkříšení v tvorbě daného teologa a následně pokus o podrobnější popis jeho teologické metody. Habilitand se nesnaží pouze „bodovým“ způsobem zodpovědět otázky týkající se toho, jaký je základ analyzovaných konceptů vzkříšení, jak byly vypracovány či jakou teologickou metodu autoři využívají, ale úspěšně se pokouší do tohoto diskurzu začlenit i element diskuze, do níž jsou kromě zmíněných autorů zapojeni také jiní představitelé teologie katolické (např. R. Guardini, K. Rahner, A. Vögtle, Th. Pröpper, C.V. Pospíšil) i protestantské (např. G. Ludemann, W. Pannenberg). Tento způsob analýzy dobře ukazuje proces utváření se různých konceptů vzkříšení. Studium tohoto komplexního procesu zohledňujícího perspektivy, které byly vymezeny na počátku (tedy biblickou, systematickou a fundamentálněteologickou), a jejich souvislost s užitou teologickou metodou se zdá představovat přínosný výzkumný úkol. Umožňuje sledovat dynamický proces interpretace události vzkříšení, události klíčové pro křesťanskou víru, v kontextu kredibility. Kromě toho takto vymezený výzkumný úkol odráží současné katolické chápání vzkříšení, jež zdůrazňuje jeho událostní a mysterijní charakter. *Katechismus katolické církve* uvádí, že

tajemství Kristova vzkříšení je skutečná událost, spojená s historicky zjištěnými úkazy (§ 639), která současně *tím, jak dějiny přesahuje a překonává, zůstává ústředním předmětem víry* (§ 647). Habilitand přesvědčivě prokazuje inovativnost své práce, jež se projevuje právě v pokusu o představení kredibility křesťanství ve světle velikonočního tajemství (s. 7) při zohlednění současných diskuzí týkajících se události vzkříšení nahlížené z různých teologických perspektiv.

Z obsahu práce je patrné, že habilitand se v rozsáhlém materiálu dobře orientuje a dovedně využívá jak své kompetence z oblasti fundamentální teologie, tak i znalosti odborné německojazyčné teologické terminologie. V průběhu argumentace dodržuje zásady kritického myšlení a jasným způsobem prezentuje pestrou paletu motivů spojených s hlavním tématem práce. Představené koncepty vybavené rozsáhlým poznámkovým aparátem umožňují v širší perspektivě nahlédnout na vymezený výzkumný problém. Takový postup zároveň skýtá široký pohled na systematickou reflexi nad pravdou o zmrtvýchvstání, jak je chápána v současné katolické teologii vzkříšení (viz M. Rusecki, *Pan zmartwychwstał i żyje: Zarys teologii rezurekcyjnej*, Warszawa 2006; M. Rusecki, *Traktat o wiarygodności chrześcijaństwa*, Lublin 2010, s. 50-82).

Stojí za povšimnutí, že habilitand zaujímá vlastní názor, což je patrné nejen v závěrečném shrnutí, kde jsou představeny zásadní výsledky práce, ale také v samotném průběhu reflexí, kdy autor vede diskuzi či souhlasí s koncepcemi jednotlivých teologů (viz např. s. 31, 36, 39, 69, 93, 115). Kladně lze hodnotit to, že habilitand během analýzy události vzkříšení bere v potaz různé teologické perspektivy, a sice biblickou, fundamentálněteologickou a dogmatickou. Autor se zde pokouší vytvořit integrální přístup ke zkoumané problematice, který by mohl přispět k rozvoji dialogu mezi představiteli různých teologických disciplín. Je třeba ocenit také solidní úvody k jednotlivým kapitolám a výstižné názvy odstavců a podkapitol, které nepřekračují obsahový rámec stanovený hlavními nadpisy. Takové formální řešení umožňuje na jednu stranu jasně rozlišit jednotlivé fáze reflexe, na druhou stranu naznačuje jejich vzájemnou souvislost a prezentaci dosažených výsledků. Autor má obecně tok svých úvah pod kontrolou, o čemž svědčí shrnutí jednotlivých fází (např. s. 20-21, 42-43, 93-94), upozornění na další kroky reflexe, odvolání na předchozí poznatky (např. s. 30, 64, 69) a zvláště otázky spojené s hlavním cílem habilitační práce (např. otázky, které autor klade „společně“ s H. Kesslerem vůči koncepci Verweyena – s. 33). Kladně je třeba hodnotit také citáty v němčině související s popisovanými koncepcemi, jež jsou uvedeny v poznámkách (např. na s. 16, 18 a 19 jsou v originále citovány Verweyeny velikonoční teze). Není pochyb, že habilitand němčinu dokonale ovládá (viz např. https://www.academia.edu/41656344/Heilung_durch_Fragen_Vom_Nutzen_der_traditionellen_Religionskritik_PDF), ale díky citátům z původního textu má čtenář možnost porovnat originál s navrženým překladem. Syntetická prezentace výsledků práce v *Závěru* umožňuje snadnou orientaci v komplexní problematice a nastiňuje možnosti další reflexe nad kredibilitou vzkříšení.

Výše popsané aspekty práce Dr. D. Boumy představují v konečném důsledku solidní základ pro **kladné hodnocení habilitační práce po formální stránce.**

3.2 Odůvodnění posudku s ohledem na obsahovou stránku habilitační práce

Obsahová stránka textu nevzbuzuje výhrady a svědčí o vysoké hodnotě habilitační práce. Výzkumný projekt Dr. Davida Boumy je věnován fundamentálněteologické reflexi nad událostí vzkříšení, která je ústředním tématem křesťanské víry: *A nevstal-li Kristus, vaše víra nemá cenu, protože pak jste ještě ve svých hříších* (1 K 15,17). Projekt je založen na důkladném studiu konceptů vzkříšení v tvorbě čtyř významných pokoncilních německých teologů, kteří se zabývají pravdou o Ježíšově vzkříšení z různých teologických perspektiv (biblické, fundamentálněteologické a dogmatické).

Četba habilitační práce utvrzuje v přesvědčení, že habilitand vyřešil problém nastolený v úvodu a dosáhl tak stanoveného cíle, jímž bylo představit kritickou prezentaci diskuze nad problematikou vzkříšení prostřednictvím dialogu a konfrontace čtyř různých přístupů k pravdě o zmrtvýchvstání u H. Verweyena, H. Kesslera, J. Ratzingera a K. Bergera, jakož i naznačit vzájemný vztah mezi použitou metodou a pojetím vzkříšení u zmíněných teologů. Takto vymezený cíl byl realizován postupně: Východiskem bylo pojetí H. Verweyena představující základ celé habilitační práce. To bylo podrobena kritice ve světle přístupu H. Kesslera. Kesslerovo pojetí teorie vzkříšení ve smrti bylo následně podrobena kritickému hodnocení z pohledu konceptu J. Ratzingera. Konečně exegetické zásady, na nichž spočívá Ratzingerův koncept, byly doplněny o stanovisko K. Bergera. Takováto prezentace obsahu je zajímavým pokusem o vytvoření svého druhu *quaestiones disputatae* za účasti čtyř různých teologů.

V průběhu reflexe habilitand nejprve prezentuje Verweyenovy velikonoční teze. Činí tak převážně na základě jeho hlavního díla *Gottes letztes Wort: Grundriss der Fundamentaltheologie*, zatímco jiné Verweyenovy texty využívá jen natolik, nakolik se přímo týkají vymezeného tématu. Díky tomuto postupu se autorovi daří jasným způsobem představit Verweyenův koncept spolu s jeho originální interpretací novozákonních příběhů o vzkříšení (s. 25-27) a konečného zjevení Boží lásky v Ježíšově smrti na kříži – v události Velkého pátku, jež se stala okamžikem zrození velikonoční jistoty (s. 29-30). Habilitand správným způsobem provádí kritickou analýzu Verweyenových velikonočních tezí a v souladu s vymezeným cílem práce poukazuje na souvislost mezi jejich obsahem a použitou metodou. Je třeba ocenit, že habilitand Verweyenův přístup nejen prezentuje, ale také kriticky rozebírá (např. poznamenává, že co do otázky týkající se antropologických podmínek Verweyena dává přednost vlastnímu chápání lidského subjektu před formulací obsahu víry – s. 122).

Následně po prezentaci koncepce H. Kesslera zastávajícího teorii vzkříšení ve smrti habilitand provádí analýzu pojetí J. Ratzingera, kterou začíná od syntetického popisu jeho názoru na tento populární model teologie vzkříšení. Takovýto přístup na jednu stranu umožňuje zachovat myšlenkovou kontinuitu, přičemž styčný bod v koncepcích Kesslera a Ratzingera tvoří eschatologické otázky, a na druhou stranu ukazuje originalitu Ratzingerovy kritiky teorie

vzkříšení ve smrti, jejímž představitelem je Kessler. V prezentaci modelu vzkříšení charakteristického pro Ratzingera habilitand upozorňuje na aspekty, jež jsou klíčové pro fundamentálněteologickou interpretaci události vzkříšení (např. na problém prázdného hrobu, pneumatické tělesnosti vzkříšeného Ježíše či velikonočních zjevení). Autor zde správně vymezuje charakteristické prvky interpretace novozákonních textů uplatněné Ratzingerem, který v souladu s kanonickou exegezí prosazuje výklad daného úryvku vždy v kontextu celého Písma a zároveň doporučuje opatrnost při využívání historicko-kritické metody (zvláště v situaci, kdy je *a priori* odtržena od teologické vrstvy zkoumaných textů – viz J. Ratzinger/Benedykt XVI, *Ježus z Nazaretu*, vol. 1, WAM: Kraków 2007, s. 5-15). Originální řešení umožňující propojit provedené analýzy představuje vzájemná návaznost jednotlivých kapitol. Jedná se o popis odlišného přístupu zmíněných teologů k analogickým tématům týkajících se Velikonoc (viz např. 42-46, 66-69, 93-100). Ačkoliv práce pojednává o různých koncepcích vzkříšení v díle několika autorů aplikujících různé teologické metody, habilitand je díky svému způsobu rozvíjení diskurzu, v němž na sebe kapitoly postupně navazují, schopen vytvořit ucelený pohled na problematiku teologie vzkříšení. Stojí za povšimnutí, že habilitand v *Závěru* (s. 121-138) dovedně využil výsledky reflexe z předchozích kapitol. Podle oponentova názoru obsah této části práce nejlépe umožňuje pochopit cíl celého výzkumného projektu, jímž je charakteristika vztahu mezi metodou, kterou jednotliví teologové využívají, a konkrétní koncepcí vzkříšení, kterou zastávají.

Vzkříšení Ježíše z mrtvých a zjevení synovství vtěleného Slova v zachráněné lidské přirozenosti Ježíše Nazaretského je událost, pro kterou neexistují žádné analogie. Habilitační práce Dr. D. Boumy obhajující kredibilitu pravdy o vzkříšení dobře ukazuje prolínání historicity velikonoční zkušenosti s transcendentním aspektem velikonoční události. Autorovi se podařilo představit ve fundamentálněteologické perspektivě proces utváření se různých koncepcí vzkříšení i samotné velikonoční víry s přihlédnutím k různým teologickým a filozofickým tradicím. Celá provedená analýza dobře zapadá do problematiky kredibility křesťanství charakteristické pro fundamentální teologii.

Výše uvedená témata, jimiž se habilitand zabývá, představují pouze příklady, které mají potvrdit originalitu a solidnost reflexe a které lze považovat za reprezentativní pro celý projekt. Proto si habilitační práce **zaslouží kladné hodnocení nejen po formální, ale i obsahové stránce.**

4. Obecné hodnocení habilitační práce

Odvahu autora zhostit se tohoto tématu lze přijmout s uznáním, a to s ohledem na (1) komplexní charakter materiálního a formálního předmětu zkoumané problematiky a na (2) inovativnost tématu (v české teologii aktuálně chybí celostní i problémové studie, které by byly věnovány teologii vzkříšení u výše zmíněných teologů – s. 6, 10).

Obecné hodnocení habilitační práce je velmi pozitivní. Posudek je odůvodněn výše popsanou formální a materiální kvalitou práce. Proto jsem dospěl k závěru, že habilitační práce Dr. Davida Boumy splňuje požadavky kladené na tento typ vědeckých textů.

Opole, 27. března 2021

Prof. Andrzej Anderwald, Th.D.